

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Lausuntopyyntö 09.11.2023

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Lakiesityksestä

Hallituksen esityksessä esitetään muutettavaksi yleisen asumistuen lainsäädäntöä siten, että yleisen asumistuen korvausprosentti laskettaisiin 80 prosentista 70 prosenttiin, kuntaryhmät 1 ja 2 yhdistettäisiin, 300 euron ansiotulovähennys poistuisi, yleinen asumistuki lakkautettaisiin omistusasunnoista ja asumistuen perusomavastuu nostettaisiin 42 prosentista 50 prosenttiin.

Esitetyt muutokset kohdistuvat merkittävältä osin opiskelijoihin. Yleisen asumistuen käyttäjistä 43 prosenttia oli opiskelija- ja vuokra-asukkaita vuoden 2022 joulukuussa. Asumistukeen kohdistuvat esitykset leikkaavat opiskelija- ja vuokra-asukkaan toimeentulosta keskimäärin 76 eurolla kuukautta kohden. Asumistuki on opiskelijan ainoa etuus, joka säilyy opiskelijan käytettävissä tasaisesti vuoden ympäri ja tuo opiskelijalle merkittävää taloudellista turvaa myös loma-aikoina tai silloin, kun opiskelukyky heikkenee. Asumistuki mahdollistaa opiskelijalle joustavan työskentelyn opintojen ohella ja liikehännän opintotuen ja palkkatulojen välillä.

Opiskelijoiden toimeentulon nykytilasta

Vuonna 2017 voimaan astunut opintotuen muutos tarkoitti, että tuen lainaosuus kasvoi ja opintorahan taso pieneni. Samaan aikaan opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin, joka osin kompensoi opintorahaan tehtyjä leikkauksia. Vuodesta 2017 opintorahan ostovoima on heikentynyt 160 eurolla (Kela.) Eurostudent VIII -tutkimuksen mukaan puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista kantaa huolta omasta toimeentulostaan.

Ammattikorkeakouluopiskelijoista 99 632 sai vuonna 2022 opintorahaa ja 104 406 AMK-opiskelijaa hyödynsi samana vuotena opintolainaa (Kela). Opintolainakanta on

yli kaksinkertaistunut vuodesta 2017. Samaan aikaan opintolainan korot ovat nousseet huomattavasti, ja liikkuvat kuluvalta hetkellä 4-5% välillä. Yhä useammalle lainan takaisinmaksu on osoittautunut haastavaksi, joka on näkynyt Kelan takausvastuun kasvuun. Myös Kelan korkoavustusten saajamäärä on kasvanut räjähdysmäisesti, joka kuvaa opintolainan korkomenojen maksuvaikeuksia valmistuneiden keskuudessa.

Perusomavastuun nostaminen, asumistuen korvausprosentin laskeminen ja ansiotulovähennyksen poistaminen

SAMOK näkee, että perusomavastuun tuloharkinnan kiristäminen ja asumistuen korvausprosentin muutokset asettavat opiskelijat taloudelliseen ahdinkoon, joka lisää entisestään henkistä kuormitusta ja hidastaa opintojen etenemistä. Erityisesti korvausprosentin laskeminen 70 prosenttiin heikentää pienituloisten opiskelijoiden toimeentuloa. SAMOK kantaa erityisesti siitä yleisen asumistuen saajaryhmästä, jonka opiskelukyky on heikentynyt.

Lakiesitys osuu myös työssäkäyviin opiskelijoihin. Perusomavastuun nostaminen ja ansiotulovähennyksen poistaminen heikentävät opiskelijan kannusteita tehdä töitä opintojensa ohella, mitä SAMOK pitää ristiriitaisena hallituksen muiden tavoitteiden kanssa. Kun asumistuki heikentää työnteon kannusteita, ohjaa opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen yhä useamman opiskelijan työnteon äärelle. Myös edellisellä hallituskaudella opintotuen tuloeroja kasvatettiin työnteon kannustimien lisäämiseksi. SAMOK kehottaa opiskelijoiden kokonaisvaltaista toimeentuloa tarkastellessa pohtimaan, mihin suuntaan opiskelijoiden ajankäyttöä halutaan ohjata. SAMOKin näkökanta on, etteivät kokoaikaiseen työhön liittyvät kannusteet kykene toteutumaan opiskelijoiden kohdalla, sillä heidän pääasiallinen työtehtävänsä tulee olla opiskelu myös jatkossa.

Kuntaryhmien yhdistäminen

SAMOK näkee, että kuntaryhmien 1 ja 2 yhdistäminen heikentää huomattavasti Helsingissä asuvien opiskelijoiden toimeentuloa. Helsingin alueella korostuu erityisesti yksityisessä vuokra-asutuskannassa asuminen, sillä kohtuuhintainen asuntotuotanto ei kykene yksin vastaamaan asunnontarpeeseen Vuoden 2022 Opiskelijabarometri-tutkimuksen vastaajista 23 % Helsingissä asuvista asui opiskelija-asunnossa ja 55 % muussa vuokra-asunnossa. Lähes kaikki yleisen asumistuen käyttäjät Helsingissä maksavat jo kuluvalta hetkellä yli enimmäisasumismenojen suuruista vuokraa.

Omistusasumiseen kohdistuvat muutokset

AMK-opiskelijoista 26 prosenttia asuu omassa tai puolison kanssa yhdessä omistamassa asunnossa (Eurostudent VII). Tuen lakkauttaminen kohdistuu erityisesti

perheellisiin ammattikorkeakouluopiskelijoihin, joista vuonna 2019 omistusasujia oli 57 %. Yleiseen asumistuen muutos omistusasuntoon kohdistuvan tuen lakkauttamisesta voi heikentää perheellisten osalta korkeakoulutukseen hakeutumisen määrää. Omistusasujien osuus yleisen asumistuen saajista on pieni osa yleisen asumistuen budjetissa, mutta tuki turvaa asumisen lyhytaikaisissa elämänmuutoksissa, kuten työttömyysjaksona tai opiskelujen aikana.

Opiskelija-asumisesta

Asumistukeen kohdistuvat muutokset heijastuvat erityisesti opiskelijoiden asemaan yksityisillä vuokramarkkinoilla. Noin neljännes opiskelijoista asuu opiskelija-asunnossa ja kuluvana vuonna asuntojen käyttöaste on ollut poikkeuksellisen korkea. Asuntopoliittinen kehittämisohjelma asetti tavoitteekseen vuosille 2021-2028, että opiskelija-asunnoista tulisi opiskelijoiden yleisin asumismuoto. Tavoitteen saavuttamiseksi ohjelmassa esitettiin 10 000 uuden opiskelija-asunnon rakentamista kysyntään vastaamiseksi.

Kuluvalla hetkellä opiskelija-asuntoja on yli 75 000, mutta määrä ei yksin riitä kattamaan opiskelijoiden asuntotarvetta. Hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta kimppa-asumisen lisäämisestä on huomattavan vaikeaa toteuttaa sellaisenaan nykyisellä opiskelija-asuntokannalla. Opiskelija-asuntokannan laajentaminen vaatii uudisrakentamista, jota tuetaan erityisryhmien investointiavustusten kautta. Hallitusohjelmassa esitetyt leikkaukset erityisryhmien investointiavustuksiin hidastavat kuluvalla hetkellä ARA-rahoitteisten hankkeiden etenemistä. Onkin keskeistä tiedostaa, että jokaisen opiskelijan ei ole mahdollista kohentaa talouttaan edullisemmilla asumiskustannuksilla, sillä opiskelija-asuntojen tarjoajilla ei ole mahdollista vastata mahdolliseen nopeasti kasvavaan asuntotarpeeseen.

Yhteisöllisen asumisen kysyntä on laskenut. Opiskelijoiden siirtyminen yleisen asumistuen piiriin ei niinkään ole syy kysynnän laskuun, vaan mahdollistanut monelle opiskelijalle yksinasumisen toiveen toteuttamisen. Viikoittaisen ohjatun opetuksen määrä korkeakouluissa on vähentynyt keskimäärin kolmella tunnilla vuodesta 2019. Koronaviruspandemia lisäsi merkittävästi kotona vietettävää aikaa ja on lisännyt myös opiskelijoiden kohdalla oman tilan tarvetta. Opiskelijan koti on yhä enemmän myös työhuone, jossa suoritetaan itsenäistä opiskelua, osallistutaan etäluennoille ja tehdään ryhmätöitä, mikä myös osin selittää kasvavaa tarvetta yksinasumiselle.

Ratkaisut opiskelijoiden toimeentulon kohentamiseksi

SAMOK esittää, että eritoten pienituloiset rajataan yleiseen asumistukeen kohdistuvien muutosten ulkopuolelle. Erityisesti korvausprosentin säilyttäminen nykyisellä tasollaan on erityisen tärkeä pienituloisten toimeentulon turvaelementti. Mikäli pienituloisten opiskelijoiden toimeentulo halutaan yhä turvata tulevaisuudessa, tulisi yleisen asumistuen heikennyksiä kyetä kompensoimaan opiskelijoille

opintorahan muodossa. Nyt esitetty opintolainan valtiontakauksen kasvattaminen tasaa nykyisiä leikkauksia, muttei kykene vastaamaan viimeisen viiden vuoden aikana tapahtuneeseen opintorahan ostovoiman merkittävään heikkenemiseen. SAMOK pitää kohtuuttomana, että erityisesti pienituloisten ja heikentyneen opiskelukyvyn omaavien lainakantaa kasvatetaan siten, että muu sosiaaliturva heikkenee.

Helsingissä 15.11.2023

Joonas Soukkio
Puheenjohtaja

Vellu Taskila
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Erica Alaluusua
Sosiaalipolitiikan asiantuntija
erica.alaluusua@samok.fi
040 7731854